

מקדש

הרב מנחם מקובר, ראש ארגון "והראנו בבנינו" לקידום תודעת המקדש

ירושלים וקדושתה

הר המוריה הוא המקום שה' איווה למושב לו. זהו מקום השראת השכינה, שתוקף קדושתו מאז ראשית הבריאה. שלוש קדושות, שתוקפן מן התורה, קיימות בירושלים. קדושות אלו מקבילות לקדושות שהיו בעת חניית בני ישראל סביב למשכן בתקופת המדבר. הקדושה הראשונה היא **• קדושת ירושלים שבין החומות**, הנקראת בשם מחנה ישראל. קדושה שנייה היא **• קדושת הר הבית**, הנקרא בשם מחנה לויה, ואילו הקדושה השלישית היא **• קדושת העזרה**, שהיא החומה התוחמת את החצר הפנימית של המקדש, שבה היכלל מזבח העולה, והיא נקראת בשם מחנה שכינה. לקדושת המחנות משמעות הן מבחינת הקרבת הקרבנות, הנעשית בעזרת בלבד, הן מבחינת אכילת בשר הקרבנות והן מבחינת שילוח טמאים. כך שלהלכה, לדוגמה, טמא מת אסור באיסור שחיבים עליו כרת בכניסה אל מתחם העזרה המקודשת.

הר הבית והעזרות

גודלו של הר הבית בתחילת ימי הבית השני היה **חמש מאות על חמש מאות** אמה (כ־250 על 250 מטר). גודלו של מתחם הר הבית כפי שהוא היום הוא כמעט כפול, וזאת תוצאה של הרחבה שעשתה בעיקר בתקופת הורדוס, מה שמקשה עלינו את זיהוי מיקומו המדויק של השטח המקורי. הנוכנס אל ההר היה נתקל בדרכו בדרך בנובה עשרה טפחים (כמטר), ולנכרים לעבור את הגדה מעבר לגדר נמצא שטח הנקרא בשם **• 'החיל'**, שהקיפה את חומה העזרה ונקראה בשם **• סורג**. מדרבנן אסור לטמאי מת **•** ולנכרים לעבור את הגדה מעבר לגדר נמצא שטח הנקרא בשם **• 'החיל'**, ובו **• שתים עשרה מעלות** המובילות אל מתחם העזרה. בצדה המזרחי של העזרה נמצאת **עזרת נשים**. זהו שטח המשמש בעיקר כמקום כינוס לנם, ובגדיו כמה לשכות שהידועה שבהן היא לשכת השמנים שבה אחטנו את השמן ואת היין. מאכן נעפיל באמצעות **• חמש עשרה מעלות אל שער ינקוה**, המוביל אותנו אל תוככי **העזרה המקודשת**.

השטח שבמזרח העזרה נקרא בשם **'עזרת ישראל'**. זהו שטח צר, שרוחבו רק אחת עשרה אמות (**מפות משישה מטרים**). לשטח זה נכנסים לשם תפילה והשתחויה ישראלים טהורים. ארבע מעלות מובילות למתחם של עזרת הכהנים, שבמרכזו נמצא מזבח העולה, שהוא לב המקדש. מימין למזבח, בצדו הצפוני, נמצא אווז **בית המטבחים**. בו מתבצעת שחיטת הקרבנות, ולשם כך מיועדת 24 טבעות השחיטה. לצדן נמצאים עמודים ושלחנות המיועדים להפשטת העור ולהדחת איברי הקרבנות.

מזבח העולה

בתקופת הבית המזבח היה בנוי מאבנים. זהו מבנה גדול, שגובהו עשר אמות (כחמישה מטרים), כגובה **בית בן שתי קומות**. רוחבו בתקופת הבית השני ל"ב על ל"ב אמה, כ־16 מטרים כל צלע. אל המזבח עולים באמצעות כבש, שאף אורכו ל"ב אמה, ומאכן שאורכו הכולל של המבנה מתחילת הכבש בדרום ועד לצפון הנו למעלה **משלושים מטרים!**

על גג המזבח נמצאות שלוש מערכות אש:
• המערכה הגדולה, עליה מקטירים את איברי הקרבנות,
• מערכת הקטורת שממנה לוקחים גחלים עבור הקטורת המוקטרת בהיכל,
• מערכת אש התמיד שבה דולקת אש באופן קבוע. במרכז המזבח נמצא **• התפוח**, אילו צוברים את הדשן של הקרבנות.
למזבחי יש **• יסוד**, שזו מדרגה המקיפה את המזבח בחלקו התחתון בשני צדדים: במערב ובצפון. על היסוד שופכים את שיירי דם הקרבנות.
בראש המזבח ניצבות קרנות. מבנה גג המזבח הוא **ריבוע מדויק**. בחלקו העליון של המזבח נמצא **• הסובב**, מדרגה המשמשת לזריקת הדם של חלק מהקרבנות. אל הסובב עולים באמצעות הכבש הקטן.

הקרבן

סוגי הקרבנות הכלליים

הקרבנות קרבים מבהמות, מעופות או מן הצומח. הבהמות הן בקר וצאן בלבד.

מערכת הקרבנות נחלקת לשני סוגים מרכזיים: **קודשי קודשים** ו**קודשים קלים**. ביניהם קיימים קרבנות ציבור וקרבנות יחיד, שחלקם חובה וחלקם רשות. נעסוק תחילה בקרבנות הבהמה.
קודשי קודשים – קרבנות בדרגת חומרה גבוהה, שעיקר עניינם הוא כפורה. למערכת זו שייכים סוגי הקרבנות הבאים: **עולה, חטאת, אשם וכן שלמי צבור**. הם נחשטים בצדו הצפוני של מזבח העולה.

קרבן עולה הוא קרבן שעולה כולו כריח ניחוח לה', ופרט לעורו שניתן לכהנים לא נהנים ממנו. הוא קרב נכרות הכתוב, כמו קרבן התמיד וקרבנות המוספים, או קרבנן נדבה שעניינו לדוגמה תיקון למחשבות נמנות או התקרבות לה' יתברך.

קרבנות החטאת והאשם קרבים כתיקון לחטאים מסוימים שאותם בקעה התורה. חלק מחליבים הפנימיים, הנקראים בשם אִמּוּרִים, מוקטרים על גג המזבח, ויתר בשרם נאכלים לכהנים זכרים בתחום העזרה המקודשת.

חטאת פנימית – קרבנות מסוימים מאוד (כמו קרבן העלם דבר שמקריבים חברי הסנהדרין אם הורו בשוגג הלכה שחיבים עליה חטאת). את אמוריהם מקטירים על אש המערכה ואילו את דמם מזים בתוך ההיכל (לפני הפרכתו ועל מזבח הזהב). יתר בשרם נשרף מחוץ לירושלים. בין קרבנות אלו מצויים גם שניים מקרבנות יום הכפורים, פרו של הכהן הגדול והשעיר לה', שאת דמם מזים גם בקודש הקודשים.

קודשים קלים – קרבנות שאינם קרבים ככפורה אלא רק כנזרת הכתוב, כתודה או כהתקרבות לבואר יתברך. במערכת זו נמצאים קרבנות השלמים, שקרבים כנזבת יחיה. המיוחד בהם הוא שיש בהם ממד של שלמות: יש בהם חלק למזבח (האמורים), חלק לכהנים, וחלק לבעלים. פרט לשלמים נכללים בסוג זה קרבנות נוספים: קרבן התודה שזמנו קרבנות ארבעים חלות, קרבן הפסח שהוא קרבן ייחודי עם הלכות מיוחדות, וכן קרבנות הבכור והמעשה.

עבודות הקרבן המרכזיות

עבודות הקרבן המעכבות בקרבנות הן: שחיטה, קבלת הדם, הולכת הדם וזריקת הדם.

שחיטת הקרבן – השחיטה שורה גם בור, שאינו כהן. השחיטה מתבצעת בצפון העזרה בקרבנות קודשי הקודשים, ובכל העזרה בקרבנות סוגו קודשים קלים. בקרבנות מסוימים, כמו עולה, חטאת וקרבן תודה, הבעלים סומכים ידיהם על ראש הקרבן לפני שחיטתו ומתוודים.

קבלת הדם – את דם הנפש של הקרבן שחיתו מקבל אחד הכהנים לתוך כלי שרת, הנקרא בשם **'מזרק'**.

השלב הבא הוא ה**וולכת הדם** – הכהן מוליך את המזרק לעבר המזבח. הפעולה האחרונה, **זריקת הדם**, תלויה בסוג הקרבן. בקרבנות מסוג עולה, אשם ושלמים הדם נזרק בחלקו התחתון של המזבח

(קרבנות הצפונית־מזרחית והדרומית־מערבית). יוצא הדופן היחיד הוא קרבן החטאת, שדמו ניתן בחלקו העליון של המזבח, על ארבע הקרנות.

ציבור רחב וגדול מתחבר כיום ללימוד עולם המקדש והקודשים דרך לימוד הדף היומי בסדר קודשים. דומני שמן הראוי להפנות את הזקוקים לעולם נשגב וטמיר זה, לחשיבות הלימוד והערגה, ומתוך כך להתעורר אל התכלית הנרצית מלימוד זה, שהיא **בניין בית המקדש**. אלפיים שנה יהודים מתפללים ומייחלים למקדש, כמהים אל מציאות נשגבה ועלומה שנוראית כחזיון תעתועים רחוק ומסקרן.
כותב על כך הרמב"ם (בפירושו לסוף מסכת מנחות): ”ואמרו: תלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהן הכתוב כאילו בנוה בית המקדש בימיהם, ועל כן ראוי לאדם להתעסק בדברי הקרבנות ולשאת ולתת בהן, ולא יאמר הרי הן דברים שאין צורך להן בזמן הזה כמו שאומרים רוב בני האדם”. הרמב"ם מעורר את חשיבות העיסוק בנושא המקדש והקרבנות, בהיותם מפתח לקימום המקדש מהריסותיו. באופן דומה כותב רבנו בעל ”שבט מוסר” (פרק מ'): ”בניינין הקרבנות אמרו: כל מי שעוסק בפרשיות הקרבנות כראוי הנה הוא כאילו עוסק מכל יום בבניין בית המקדש, וג”כ כאילו בנה מזבח ומקריב עליו ממש הקרבנות... גם הוא סיבה לקיום עולם התחתון ולקיום עולם העליון”. כדי להעצים את עצמנו ולהתחבר לשרוש הנושא ננסה לסקור במאמרו את יסודות עולם המקדש והקודשים. נתבונן הן במבנה הכללי של המקדש והן בנקודות בסיסיות ממהות עולם הקרבנות.

נסכם באמצעות טבלה את ההבדלים בין סוגי הקרבנות הכלליים:

מקום שחיטה	מקום האכילה	מי האוכל?	מתי נאכל?	קודשי קודשים
צפון העזרה	בעזרה	כהנים	במשך יום וילה (פרט לקרבן עולה שאים נאכל)	קודשים קלים
כל העזרה	ביחשלים שבין החומות	כהנים ובעלים	במשך שני ימים וילה אחד (פרט לקרבן תודה ושלמי חיר שאנכלים במשך יום וילה)	

סוג הקרבן עולה	מין זכרים	ציבור יחיד	אופן זריקת הדם	האם סומכים?	מה מוקטר על גג המזבח?	מה נאכל ועל-ידי מי?	סוג קודשי חטאת	שלמים	בנוו	מעשר	פסח
עולה	זכרים	שניהם	אחא על קרנות המזבח, בחלקו העליון	כן	לעורו	לא נאכל	קודשי חטאת	קודשים קלים	זכר	יחיד	יחיד
	זכרים ונקבת	אז שניהם	האזה על קרנות המזבח, בחלקו העליון	כן	לעורו	לא נאכל	קודשי אשם	קודשים קלים	זכר וזר	יחיד	יחיד
	זכרים ונקבת	יחיד	האזה על קרנות המזבח, בחלקו העליון	כן	לעורו	לא נאכל	קודשי שלמים	קודשים קלים	זכר וזר	יחיד	יחיד
	זכרים ונקבת	יחיד	האזה על קרנות המזבח, בחלקו העליון	כן	לעורו	לא נאכל	קודשי בנוו	קודשים קלים	זכר וזר	יחיד	יחיד
	זכרים ונקבת	יחיד	האזה על קרנות המזבח, בחלקו העליון	כן	לעורו	לא נאכל	קודשי מעשר	קודשים קלים	זכר וזר	יחיד	יחיד
	זכרים ונקבת	יחיד	האזה על קרנות המזבח, בחלקו העליון	כן	לעורו	לא נאכל	קודשי פסח	קודשים קלים	זכר וזר	יחיד	יחיד

קרבנות העוף

שני סוגי עופות בלבד כשרים להקרבה כקרבן, הם תורים ובני יונה.

שני קיימים הבדלים בין קרבנות מן העוף לבין קרבנות בהמה. המרכזיים הם: קרבן העוף כשר

מאלו של עולת העוף וחטאת העוף.

המנחות והנסכים

המנחות הן "קרבנות" מן הצומח. הן קרבות כמנחת ציבור, או כמנחת יחיד וזאת או כחובה או כנדו ונדבה כפי שיפורט לקמן. עבודות המנחה מקבילות לעבודות הקרבת קרבן מן החי. המנחות ששוחות בדרך כלל מסולת חיטה, ובשני מצבים משעורה ("שתי הלחם" – ציבור, מנחת סוטה – יחיד).

המנחות באות בדרך כלל מצה, כלומר לחם (פרט לשתי הלחם בשבועות ולעשרה לחמי תודה).

קיימות מנחות של ציבור: לחם הפנים, המונח על שולחן הזהב בהיכל, מנחת העומר בפסח ומנחת שתי הלחם בשבועות. מנחות היחיד קרבות או כחובה (כמו מנחת חוטא או מנחת חביתין של כהן גדול) או כנדבה בצורות הכנה שונות: מנחת סולת או מרחשת (הנאפית במעין מחבת) ועוד.

הבטחת מרן הרב אליהו זצ"ל מגנזי מרומים

אלמלא הרב החלבן היה אומר לי שמדובר בדברי אמת ושעילוי לפרסומם, ואלמלא הרב שמואל אליהו היה מעודד אותי לפרסם את הדברים, אולי לא הייתי מפרסמם.
בליל שישי, ערב שבת לפני שבוע, פרשת בא, בעוד אני עוסק בהכנת הכתבה שלפניכם, חלם בני הבכות, שמשם אינו מהמריבים לחלום, את החלום הבא.
אנו יושבים בביתנו סביב שולחן השבת. בראש השולחן יושב מרן הרב מרדכי אליהו זצ"ל. הוא אווזו בידיו ספר העוסק בענייני הבית השלישי, ומענין בו בהתפעלות ובשמחה רבה.
בידו השנייה הוא מוחא את ביאורו של הרמב"ן לגזרה ומראה לי כמה קטעים. לאחר מכן, כן מספר בני, הרב פונה אליי בשתותו לב, ומורה לי שעילוי לפרסם במסגרת ההרצאות שאני מעביר את החשיבות והחובה שבלימוד נושא המקדש ובעיסוקו בו כיום. ואם לא די בכך – הוא חתם את דבריו באמרו **שהוא מבטיח שכל העוסק בנושא המקדש יש לו חלק לעולם הבא**.

הדברים התורו בי רושע ען, ועוררו בי רגשות חזקים. בעודו חי היה מווננו ורבונו מן הרב מרדכי אליהו זצ"ל מוזקד אותי מאוד בנושא הפצת תורת המקדש. הפעם האחרונה שבה זכיתי לראות את מני הרב, ולהתברך מפיו, הייתה בית ששכב על מיטת חוליו. הבאתי לפניו את טיוטת ספרי "אוצר הבית השלישי" שאותו הוא לא זכה לראות, ולמרות מצבו הוא התאמץ וקרא את ההקדמה לספר. פניו אדור משמחה, והוא אותי מבילות עיניו חמות וחזיק אותי אהא.

שבוע בדיוק לפני פטירת מרן הרב זצ"ל נמשתי עם בנו, מו"ר הרב שמואל אליהו שליט"א, בלשכת הרב בירושלים. הבאתי עבורו ועבור מרן הרב את הספר שיצא מהדפוס. הרב שמואל הניח את הספר על שולחנו של הרב זצ"ל, ושם היה הספר מונח בעת פטירתו הרב.

מיד אחריו שבני סיפר לי את החלום, שיתפתי את הרב החלבן בדברים, וכאמור הוא חיזק את אמיתות החלום ואת הצורך להפיץ מסר זה בקרב הציבור הרחב.

דברי חיזוק אלו של מרן הרב זצ"ל הם איתות וסימן על הצורך להמשיך ולקדם את הנושא.

אני עסוק בימים אלו בהקמת אתר אינטרנט מרכזי לתודעת המקדש, שבמסגרתו אני מקווה להמשיך ולחזק את הקשר של כלל הציבור אל בית מקדישו.

הרב מנחם מקובר

דברי מרן החפץ חיים בדבר ההתעוררות ללימוד קודשים

כך כותב מרן החפץ חיים בספרו 'ציפית לישועה': ”...בימינו אלה, שברונו שלחנו שהמם עקבתא דמשיחא ולא רחוק היום שיתגלה כבוד ה' בעולם על ידי ביאת אליהו הנביא ומשיח צדקנו, ונזכה לבניין בית המקדש ונקריב אז קרבנות כפי שכתוב בתורתנו הקדושה, הרי אנו צריכים להכין את עצמנו בלימוד דיני עבודת הקרבנות ודיני הקודש והמקדש...”

ותחזינה עינינו בשוּבך לציון ברחמים

התמונות לוקוחות מתוך האלבום המהודר "אוצר תורת הקרבנות" שעומד לצאת לאור בקרוב בהוצאת 'דני ספרים'. תודה לארגון 'והראנו בבניינו' וכן לעמותת היכלא דרשב"י